

Tijdelijke Regeling Advies Toevoeging Zelfredzaamheid (RATZ)

Aanleiding

Mede door de toeslagenaffaire en de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) is duidelijk geworden dat er onvolkomenheden bestaan in wet- en regelgeving en/of de mogelijkheden tot het verlenen van rechtshulp en (gefinancierde) rechtsbijstand in zaken waar zelfredzaamheid van burgers wordt vermeend. Ondanks dat er in zeer veel zaken goede rechtshulp en rechtsbijstand wordt verleend door de juridische voorzieningen kunnen door de toegenomen complexiteit in de samenleving burgers toch tussen wal en schip geraken. Het gaat hierbij veelal om gevallen waarin:

1. verondersteld wordt dat het probleem van de burger niet juridisch complex is en de burger het daarom wel zelf of met behulp van een derde kan oplossen. Er zijn echter dermate ingewikkelde of schrijnende situaties, dat dit niet mogelijk is;
2. verondersteld wordt dat de overheids- en uitvoeringsorganen responsief zijn, wat niet altijd het geval is;
3. verondersteld wordt dat er voldoende reikwijdte is van de eerstelijns rechtshulpvoorzieningen, wat niet overal het geval is. Het kan hier onder andere gaan om gevallen waarin de complexiteit toch meer gespecialiseerde rechtshulp vereist of ook om situaties waarin de specifieke omstandigheden van de burger meer (intensieve) (rechts)bijstand vereist
4. onder de huidige wet- en regelgeving pas in een later stadium gefinancierde rechtsbijstand verstrekt kan worden, maar gezien de zwaarwegende gevolgen voor de burger vroegtijdige rechtsbijstand (bv in een voornemenprocedure) noodzakelijk is waardoor het geschil vaak ook efficiënter opgelost kan worden.

De VSAN heeft in februari 2021 aan de Tweede Kamer een aantal casussen in het kader van de zelfredzaamheid onder de aandacht gebracht. De Raad voor Rechtsbijstand is samen met het Juridisch Loket en de NOvA aan de slag gegaan om aan de hand van de casuïstiek beter in beeld te brengen waar de knelpunten zitten en wat daaraan gedaan kan worden¹.

Voor Wrb-gerechtigde burgers waarvan blijkt dat ze tussen wal en schip dreigen te komen ontwikkelen bovengenoemde partijen een gezamenlijke aanpak. In deze aanpak wordt gezien hoe signalen hierover snel kunnen worden opgepakt. Hierdoor kunnen deze burgers door het Juridisch Loket toch tijdig worden geholpen en/of doorverwezen naar de juiste professional.

¹ Daarnaast loopt op initiatief van de NOvA, en in samenwerking met Raad voor Rechtsbijstand, het Juridisch Loket, Sociaal Werk Nederland en de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland, de pilot Samenwerken in de eerste lijn, waarbij sociaal advocaten, sociaal raadslieden en medewerkers van het Juridisch Loket nauwer samenwerken, met als doel sneller een passende oplossing voor rechtzoekenden te bereiken.

AdviesToevoeging Zelfredzaamheid (ATZ)

Voor zaken waarbij dat én volgens de huidige richtlijnen van de Raad voor Rechtsbijstand nu niet mogelijk is, én die voor de huidige reikwijdte van de dienstverlening van de eerste lijn overstijgen of te complex zijn voor afhandeling in de eerste lijn wordt door de Raad tijdelijk aan advocaten een specifiek voor dit doel ingerichte variant van een lichte adviestoevoeging, de AdviesToevoeging Zelfredzaamheid (ATZ) verstrekt. Voor deze ATZ is net als bij de kosteloze eerstelijns voorliggende voorzieningen geen eigen bijdrage verschuldigd.

Toevoeging Zelfredzaamheid (TZ)

Mocht blijken dat een licht advies niet voldoende is om het probleem op te lossen omdat er bijvoorbeeld een procedure gevoerd moet worden, dan kan bij de Raad omzetting gevraagd worden naar een (ruimere) toevoeging (TZ). Bij de TZ wordt op reguliere wijze een eigen bijdrage aan de rechtzoekende opgelegd. Dit is vergelijkbaar met het proces waarbij de rechtzoekende na rechtshulp door een kosteloze voorliggende voorziening alsnog door een advocaat op toevoeging wordt bijgestaan.

NB. Aan een TZ gaat altijd een ATZ vooraf. In de subsidieregeling zijn de criteria opgenomen wanneer een ATZ omgezet kan worden naar een TZ.

Diagnose ATZ door het JL

Een rechtzoekende laat zijn probleem eerst door het Juridisch Loket analyseren. Het JL geeft vervolgens een advies af dat een zaak al dan niet voldoet aan de hierna volgende door de Raad en het JL opgestelde kaders om in aanmerking te komen voor een dergelijke ATZ (artikel 3 RATZ).

Uitgangspunten kaders ATZ

Uitgangspunten voor de kaders voor de verstrekking van ATZ's zijn, dat:

1. alle bestaande kaders en werkwijzen voor de verstrekking van reguliere LAT's en toevoegingen van kracht blijven. Dat wil zeggen dat als nu een LAT of een toevoeging volgens de huidige werkinstructie van de Raad voor Rechtsbijstand kan worden verstrekt, dit ook zo blijft bij de introductie van de RATZ. Als een LAT of een reguliere toevoeging kan worden afgegeven, zal geen ATZ of TZ verstrekt worden.
2. ATZ's worden verstrekt waar noodzakelijk rechtshulp en/of rechtsbijstand geboden moet worden, maar:
 - a. het wettelijke kader/ wet en regelgeving aangepast moet worden om een reguliere (LAT) toevoeging te kunnen verstrekken;
 - b. de rechtshulp van het Juridisch Loket is, gelet op de huidige reikwijdte van de dienstverlening, niet toereikend en er zijn geen alternatieven voor hulp/ondersteuning buiten het Juridisch Loket om het probleem adequaat op te lossen;
 - c. de werkinstructies van de Raad eerst aangepast moeten worden en meer gebruik kan worden gemaakt van de bevoegdheid om een reguliere (LAT) toevoeging te verstrekken.
3. Bij de verstrekking van een ATZ geen eigen bijdrage van toepassing is. De ATZ is een kortdurende tijdelijke voorziening voor zaken die niet onder de Wrb vallen, maar ook niet onder de reikwijdte van kosteloze voorliggende voorzieningen. Dit is de basis van de overweging om in dit stadium een ATZ ook kosteloos beschikbaar te stellen. De reden hiervoor is gelegen in het niet opwerpen van (extra) belemmeringen in deze tijdelijke regeling voor het verkrijgen van

rechtsbijstand in gevallen waar dat wel noodzakelijk is, maar nu niet kan vanwege vermeende zelfredzaamheid, onderschatting van (juridische) complexiteit en/of het ontbreken van voorliggende voorzieningen.

Monitoring RATZ

Regelmatige monitoring van de zaken die onder de RATZ vallen, uitwisseling van ervaringen en evaluatie van deze zaken geeft een basis voor een betere equipering van de eerste lijn en kortere lijnen met de advocatuur. Monitoring draagt ook bij aan het lerend vermogen van het stelsel en oplossingen voor de burger. Het is een lerende situatie met mogelijkheid tot het doen van aanpassingen als deze nodig zijn om te voorkomen dat rechtzoekenden alsnog tussen wal en schip vallen.

Een commissie zal aan de hand van de uitkomsten van de monitoring / evaluatie van de regeling advies uitbrengen. In dit advies wordt opgenomen waar op de korte termijn en waar en door wie uiteindelijk in de toekomst betreffende (rechts)problemen het beste belegd kunnen worden en welke wet- en regelgeving en/of werkinstructie hiervoor moet worden aangepast. Het advies kan dan betrokken worden bij de modernisering van het huidige stelsel.

1. Kader

De ATZ geeft een burger toegang tot rechtsbijstand van een advocaat voor (indicatief) maximaal 3 uren.

De Raad toetst of de burger Wrb-gerechtigd is². De burger is echter voor deze hulp geen eigen bijdrage verschuldigd.

De burger of de advocaat vraagt aan het Juridisch Loket of een ATZ noodzakelijk is. In voorkomende gevallen kan het Juridisch Loket nader contact opnemen met de burger. Als het Juridisch Loket de burger kan helpen of kan doorverwijzen naar een andere voorliggende voorziening, dan wordt het probleem in de eerste lijn opgelost.

De burger kan in aanmerking komen voor een ATZ ná verwijzing door het Juridisch Loket, als voldaan wordt aan voorwaarde 1 in combinatie met voorwaarde 2 of 3:

1. De rechtshulp van het Juridisch Loket is, gelet op de huidige reikwijdte van de dienstverlening, niet toereikend én er bestaat volgens het beleid van de Raad (nog) geen recht op een toevoeging.
2. Er is sprake van geen tot beperkte zelfredzaamheid bij de betreffende burger. Zie voor de beschrijving hiervan in de 'doelgroepenanalyse in het juridisch en sociaal domein' dat in het kader van de stelselwijziging in opdracht van het ministerie van J&V is opgesteld;
 - a. Er is sprake van een situatie waarin het Juridisch Loket stelt dat de burger geen alternatieven voor hulp/ondersteuning buiten het Juridisch Loket heeft om het probleem adequaat op te lossen.
 - b. Het probleem betreft (als van toepassing) een financieel belang van minimaal € 250,- (analoog aan de LAT), dan wel een voldoende geobjectiveerd immaterieel belang.
3. Een ATZ kan tevens worden afgegeven als er sprake is van:
 - a. complexe (juridische) **problematiek** waarvoor het Juridisch Loket binnen de reikwijdte van de dienstverlening niet de benodigde rechtsbijstand kan verlenen;
 - b. (als van toepassing) een financieel belang van minimaal € 250,-, dan wel een voldoende geobjectiveerd immaterieel belang.

² In het geval rechtzoekende een verzamelinkomen heeft dat boven de normgrens ligt, wordt de rechtzoekende in het kader van de Atz-toets gerechtigd geacht op een toevoeging als het actuele inkomen en vermogen binnen de normgrenzen valt wanneer rekening wordt gehouden met beslag(en) op inkomen en/of vermogen.

2. Eerste inventarisatie rechtsgebieden

De onderstaande opsomming van knelpunten en rechtsgebieden waarbinnen deze knelpunten worden geconstateerd is niet limitatief van aard.

2.1 Arbeidsrecht (A030 arbeidsrecht – overige geschillen)

Uitgangspunt binnen dit rechtsgebied is dat er toegevoegd wordt bij een geschil met de wederpartij. Advies met betrekking tot het arbeidsrecht, zonder dat hieraan een geschil ten grondslag ligt, is op basis van een toevoeging niet mogelijk. Een dergelijke aanvraag valt onder de zelfredzaamheid van een burger. De Raad gaat er in het beleid vanuit dat adviseren over arbeidsrecht mogelijk zou moeten zijn door een voorliggende voorziening.

De discretionaire bevoegdheid voor de Raad om toe te voegen is ruim. Deze is gebaseerd op artikel 12 lid 2 sub g van de Wrb. De Raad beoordeelt of het redelijkerwijs aan de aanvrager zelf kan worden overgelaten. Binnen het arbeidsrecht bestaat er beleidsvrijheid om toe te voegen bij juridische complexiteit en/of zwaarwegende omstandigheden. Deze ruimte wordt in de werkinstructie niet letterlijk benoemd.

Het Juridisch Loket heeft een uitgebreide dienstverlening op dit gebied, die onder andere kwesties omvat waar sprake is van machtsongelijkheid, hulp bij kritiek op functioneren en dergelijke.

Er zijn echter gevallen waarin niet direct sprake is van een geschil, maar waarbij er sprake is van (specialistische) complexiteit. Te denken valt bijvoorbeeld aan een discussie over welke cao van toepassing is, hulp bij deskundigenoordeel, complexe re-integratieproblematiek et cetera.

Het Juridisch Loket kan op basis van de huidige dienstverlening niet de benodigde rechtsbijstand verlenen. De Raad voegt in deze gevallen niet toe omdat nog geen sprake is van een geschil.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.2 Belastingrecht

In belastingzaken ligt de drempel om een toevoeging te verstrekken vrij hoog. Dit beleid vloeit direct voort uit de wet- en regelgeving. In het Brt is expliciet aangegeven dat voor het doen van belastingaangifte, een bezwaarprocedure van feitelijke of rekenkundige aard en voor verzoeken om kwijtschelding van belastingschulden geen toevoeging wordt verstrekt, tenzij de kwestie feitelijk of juridisch complex is.

Het is aan de Raad om te beoordelen wanneer een geschil van feitelijke of rekenkundige aard is, dan wel wanneer de kwestie juridisch of feitelijk complex is.

Het Juridisch Loket verstrekt in deze zaken informatie en advies. Uit de praktijk blijkt dat belastinggeschillen doorgaans rekenkundig van aard zijn.

Dat betekent echter niet dat er geen sprake is van complexiteit. Bijvoorbeeld onjuiste jaaropgaven door werkgevers of uitkeringsinstanties. Of een herziening/terugvorderingen in verband met een verblijfsgeval, terwijl er wel een Chavez-verblijfsrecht is. Of als sprake is van een toeslagpartner die in het buitenland woont. Dit kunnen burgers, zeker de minder zelfredzame rechtzoekenden en laaggeletterden, zelden alleen.

Uit de praktijk blijkt daarnaast ook met regelmaat dat sprake is van samenloop met onderliggende problematiek.

Voorliggende eerstelijns voorzieningen kunnen, vanwege de doorgaans tijdrovende en complexe geschillen, niet de benodigde rechtsbijstand verlenen. Slechts bij hoge uitzondering wordt een toevoeging verstrekt. Rechtzoekenden hebben doorgaans niet de middelen om zelf te voorzien in een betaald alternatief, zoals een belastingkundige.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt, voor:

- voornemen cq bezwaar;
- procedures die niet toevoegwaardig zijn.

2.3 Bestuursrecht

Bestuursrecht is een breed rechtsgebied. Er zijn veel verschillende procedures mogelijk. De algemene lijn is dat voor aanvragen en voornemenkwesties in beginsel geen toevoeging wordt verstrekt. Ook als het belang voortvloeit uit vrijetijdsbesteding wordt niet toegevoegd.

De discretionaire bevoegdheid voor de Raad om toe te voegen is ruim. Als de kwestie feitelijk of juridisch complex is, kan een reguliere toevoeging worden verstrekt.

2.3.1 Wijziging geslachtsnaam

De Raad is strikt gebonden aan het Brt waarin deze zaken categoriaal zijn uitgesloten. Een uitzondering is in deze zaken niet mogelijk. De voorwaarden voor wijziging van een achternaam staan in het Besluit geslachtsnaamwijziging. De website van Dienst Justis bevat uitgebreide informatie over dit onderwerp.

Uit de adviespraktijk van het Juridisch Loket blijkt dat rechtzoekenden vaak zwaarwegende, emotionele redenen hebben voor het verzoek tot wijziging achternaam. Ook kan het gaan om complexe materie, waarbij de uitkomst van te voren slecht in te schatten is door het Juridisch Loket. Bovendien is er sprake van hoge kosten (€835,- leges).

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor advies voorafgaand aan het verzoek wijziging geslachtsnaam een ATZ worden verstrekt.

2.3.2 Geschil onderwijsinstelling

Er bestaat geen recht op toevoeging voor het indienen van een klacht tegen een onderwijsinstelling. Ook voor het bezwaar in het basis- en voortgezet onderwijs wordt niet toegevoegd, tenzij sprake is van zwaarwegende belangen.

Doorgaans bestaat geen recht op toevoeging op grond van zelfredzaamheid. De belangen zijn groot en zaken zijn doorgaans omvangrijk en complex. Vroegtijdige inzet van specialistische rechtshulp in een vroeg(er) stadium, voorkomt escalatie en de schrijnende gevolgen voor een kind van een schorsing of verwijdering. De schade is achteraf moeilijk te herstellen. Wanneer de eerstelijns rechtshulp niet toereikend is, geldt voor onderwijszaken dat er bij uitzondering een ATZ mogelijk moet zijn

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.3.3 Beslissing Raad voor Rechtsbijstand

In tegenstelling tot de meeste bestuursrechtelijke rechtsgeschillen bestaat voor procedures tegen de Raad voor Rechtsbijstand geen recht op toevoeging, tenzij sprake is van feitelijke en juridische complexiteit.

Het is het Juridisch Loket niet toegestaan andere rechtskundige bijstand te verlenen dan rechtshulp.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor bezwaar, beroep, voorlopige voorziening en hoger beroep een ATZ worden verstrekt. Is voor het bezwaar reeds een verwijzing Atz verstrekt door het JL, dan hoeft voor beroep, voorlopige voorziening en hoger beroep niet opnieuw een verwijzing te worden verzocht bij het JL.

2.3.4 Procedure tegen Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR)/ EMA

Voor zaken tegen het CBR wordt geen toevoeging verstrekt. De burger wordt verondersteld zelfredzaam te zijn in deze kwesties. Dit geldt voor zowel bezwaar, beroep, voorlopige voorziening, als hoger beroep. De procedures tegen het CBR zijn soms diepgaand en betreffen inhoudelijke discussies over medische waardes en rapporten die over de rechtzoekende zijn opgesteld.

De gevolgen voor een rechtzoekenden zijn vaak verstrekkend.

Het Juridisch Loket verstrekt informatie en advies. Het is het Juridisch Loket niet toegestaan verdergaande rechtsbijstand te verlenen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor bezwaar, beroep, voorlopige voorziening en hoger beroep een ATZ worden verstrekt. Is voor het bezwaar reeds een verwijzing Atz verstrekt door het JL, dan hoeft voor beroep, voorlopige voorziening en hoger beroep niet opnieuw een verwijzing te worden verzocht bij het JL.

2.3.5 Problemen met de Basisregistratie Personen (BRP)

Voor een verzoek tot wijziging van persoonsgegevens bij de BRP wordt geen toevoeging verstrekt, tenzij er sprake is van feitelijke of juridische complexiteit.

Het komt voor dat burgers in de knel komen door problemen met de BRP. Bijvoorbeeld een burger die ten onrechte wordt uitgeschreven door de gemeente. Dit veroorzaakt vaak een domino-effect, met grote (inkomens)gevolgen voor de burger. Ook op het gebied van het Vreemdelingenrecht kunnen de gevolgen zeer groot zijn. Tijdige deskundige hulp is dan vaak geboden, met name om erger te voorkomen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor dergelijke situaties een ATZ worden verstrekt.

2.4 Erfrecht

De Raad voor Rechtsbijstand verstrekt geen toevoeging voor algemene adviezen met betrekking tot het erfrecht.

Er bestaat geen recht op toevoeging zolang er geen conflict is met de mede-erfgenamen, waarvoor mogelijk een rechtszaak gestart moet worden. Met name de afwikkeling van een nalatenschap na beneficiaire aanvaarding blijkt in de praktijk feitelijk complex voor rechtzoekenden, zeker voor minder zelfredzame rechtzoekenden en laaggeletterden.

Voor bijvoorbeeld het inwinnen van informatie wordt een notaris als voorliggende voorziening gezien, maar die zijn duur. Langduriger advies of begeleiding met dossieropbouw is vaak wenselijk.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.5 Huurrecht

Gesubsidieerde rechtsbijstand van een advocaat is mogelijk bij geschillen in huurzaken, niet voor algemeen advies en aanvragen/verzoeken. Hiervoor zijn diverse voorliggende voorzieningen beschikbaar.

2.5.1 Geschillen met de woningbouwvereniging/verhuurder

Geschillen met de woningbouwvereniging waarbij de beperkte zelfredzaamheid gepaard gaat met het feit dat de gevolgen van een al dan niet handelen slecht te overzien zijn binnen de reikwijdte van de eerste lijn. Bijvoorbeeld vermoedens van samenwonen of onderverhuren. De woningbouwvereniging vraagt in een brief aan de huurders om hun visie te geven. De rechtzoekende weet niet dat e.e.a. kan leiden tot een ontbinding-/ontruimingsprocedure. Er is meteen specialistisch advies nodig.

Hetzelfde gaat bijvoorbeeld op bij overlastprocedures, met name wanneer de rechtzoekende kampt met persoonlijke problematiek of een licht verstandelijke beperking. Een ander voorbeeld in het verlengde van voorgaande is het zogenaamde "laatste kans-contract". De rechtzoekende overziet vaak de gevolgen niet van een dergelijk contract. Dit is een contract waarbij de huurder voorwaarden opgelegd krijgt om de huurovereenkomst te mogen voortzetten. Vaak wordt tegelijkertijd gedreigd met een ontbindingsprocedure als de huurder niet akkoord gaat.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.5.2 Huurprijsgechil

Een toevoeging voor een huurprijsgechil is enkel mogelijk als een procedure bij de kantonrechter noodzakelijk is. In overige gevallen wordt de rechtzoekende in beginsel zelfredzaam geacht eventueel met hulp van een voorliggende voorziening of de Huurcommissie.

De voorliggende eerstelijns voorzieningen bieden informatie en advies.

Dit is niet in alle gevallen toereikend in procedures bij de Huurcommissie. De procedures zijn regelmatig juridisch ingewikkeld. Als sprake is van feitelijke en/of juridische complexiteit dan kan voor het verzoek tot vaststelling van de huurprijs bij de huurcommissie een LAT worden verstrekt. Zoals de toetsing aanvangsprijs bij wel/niet tijdelijke huurovereenkomst of de verlaging huurprijs bij onderhoudsgebreken.

In de praktijk blijkt dat rechtzoekenden zich niet altijd goed uit kunnen drukken of hun (juridische) argumenten zelfstandig naar voren kunnen brengen. De tegenpartij laat zich vaak wel door een specialist vertegenwoordigen. Als er een geschil ontstaat waar een burger zelf niet uitkomt dan wordt een toevoeging verstrekt.

Het is het Juridisch Loket niet toegestaan verdergaande rechtsbijstand te verlenen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.6 Personen- en familierecht

Het personen- en familierecht is een breed rechtsgebied. Binnen het rechtsgebied hanteert de Raad voor Rechtsbijstand divers beleid. Een toevoeging is doorgaans mogelijk als sprake is van een geschil.

2.6.1 Alimentatieberekening

Als de aanvraag slechts ziet op het berekenen van hoogte van de alimentatie, wordt een toevoegingsaanvraag afgewezen op zelfredzaamheid (artikel 12 lid 2 sub g Wrb). Er wordt in dat geval verwezen naar de hiervoor beschikbare rekenhulpen. Een LAT is in specifieke gevallen mogelijk (complexe berekeningen en bij wijziging van een eerder vastgestelde alimentatie).

Het ligt echter niet voor de hand dat een burger zelf een alimentatieberekening correct kan uitvoeren. Alimentatie berekenen is specialistisch werk. Het LBIO kan een voorliggende voorziening zijn.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt en het LBIO geen adequate voorliggende voorziening is, kan een ATZ worden verstrekt.

2.6.2 Geschil met curator, bewindvoerder of mentor

De Raad hanteert specifiek beleid als er sprake is van een geschil met de curator, bewindvoerder of mentor. De Raad verstrekt geen toevoeging, tenzij sprake is van feitelijke of juridische complexiteit. Een rechtzoekende kan zelf (of bijvoorbeeld met behulp van familie, maatschappelijk werk, begeleiders uit de zorginstelling) bij de kantonrechter aangeven dat bijvoorbeeld sprake is van een van de onderstaande situaties:

1. klacht (de zaken gaan tijdens de curatele/bewindvoering/mentorschap niet volgens afspraak; de curator/bewindvoerder geeft geen inzicht in de financiële situatie);
2. een verzoek om ontslag van de curator/bewindvoerder/mentor en benoeming van een opvolger;
3. een verzoek tot opheffing van de beschermingsmaatregel.

Kenniswijzer noemt als voorliggende voorziening: familie, maatschappelijk werk en begeleiders uit de zorginstelling. De burger kan daarnaast terecht bij het Juridisch Loket voor advies en eventuele hulp.

Voor aanvragen die betrekking hebben op zaken betreffende boek 1 BW waarin de kantonrechter bevoegd is, kan alleen een toevoeging worden verstrekt als de bijzondere feitelijke of juridische ingewikkeldheid van het geval dat vereist. Een wetswijziging zou dus noodzakelijk zijn als je voor deze aanvragen toch een toevoeging zou willen afgeven.

Uit de praktijk blijkt dat het doorgaans voor de minder zelfredzame klant lastig is om zelf opheffing bewind te vragen. Zelf procederen zonder juridische bijstand vormt een drempel voor de rechtzoekende. De rechtzoekende is vaak niet in staat om juridische argumenten goed naar voren te brengen. De zaken worden alleen toegevoegd bij juridische complexiteit. Dit wordt niet eenvoudig aangenomen. De rechtshulp van het Juridisch Loket is, gelet op de huidige reikwijdte van de dienstverlening, niet toereikend.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt voor:

1. klacht (de zaken gaan tijdens de curatele/bewindvoering/mentorschap niet volgens afspraak; de curator/bewindvoerder geeft geen inzicht in de financiële situatie);
2. een verzoek om ontslag van de curator/bewindvoerder/mentor en benoeming van een opvolger;
3. een verzoek tot opheffing van de beschermingsmaatregel;
4. opheffing van de beschermingsmaatregel of ontslag van de mentor/bewindvoerder/curator.

2.6.3 Beschermingstafel/informant

Een ouder/wettelijk vertegenwoordiger kan binnen een procedure als informant worden opgeroepen of uitgenodigd worden voor een gesprek bij de beschermingstafel. Een toevoeging wordt hiervoor niet verstrekt.

In beginsel heeft een burger in deze gevallen formeel geen advocaat nodig maar de burger staat in deze situaties wel tegenover mensen die ervaren zijn ten aanzien van de processen, de taal, de wijze van onderzoek, rapportages en de mogelijke invloed die hun rapporten en betrokkenheid in de toekomst hebben. Het gaat in deze kwesties om de ondertoezichtstelling/uishuisplaatsing van minderjarige kinderen dus de belangen en impact van deze procedures op de betrokkenen zijn groot.

Ouders/wettelijk vertegenwoordigers die te maken krijgen met deze procedures behoren waarschijnlijk ook relatief vaker tot de groep kwetsbare burgers in onze samenleving.

De dienstverlening van het Juridisch Loket is beperkt tot het verlenen van rechtshulp. Het bijwonen van het gesprek valt buiten de reikwijdte van de dienstverlening.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan aan een ouder/wettelijk vertegenwoordiger een ATZ worden verstrekt bij een oproeping informant voor een gesprek bij de (jeugd)beschermingstafel.

2.6.4 Vervangende toestemming identiteitsbewijs kind

Voor indienen van een verzoek of voeren van verweer bij vervangende toestemming identiteitsbewijs kind wordt geen toevoeging verstrekt. Rechtzoekenden worden verondersteld dit zelf te kunnen met behulp van de informatie die rechtspraak hierover op de website heeft gepubliceerd. Er geldt geen verplichte procesvertegenwoordiging.

In de praktijk blijkt het indienen van een verzoekschrift of het voeren van verweer lastig voor rechtzoekenden, zeker voor minder zelfredzame rechtzoekenden en laaggeletterden. De belangen in deze procedures zijn vaak groot. Bijstand in dergelijke procedures kan daarom gewenst zijn.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.7 Sociale verzekeringen en sociale voorzieningen

2.7.1 Complexe aanvragen en herzieningsverzoeken

Voor een aanvraag bij een bestuursorgaan of een verzoek aan een bestuursorgaan om terug te komen op een onherroepelijke beslissing (een herzieningsverzoek) wordt geen toevoeging verstrekt (art. 8 sub j Brt), behoudens het geval dat sprake is van juridische of feitelijke complexiteit.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.7.2 Zienswijze indienen na bestuursrechtelijk voornemen.

Voor bijstand bij het indienen van een zienswijze wordt geen toevoeging verstrekt. In dat verband wordt bijvoorbeeld voornemen VOG en voornemen WABO genoemd. Het opstellen van een goede zienswijze, kan de verdere procedure voorkomen. Alternatieve kosteloze (gespecialiseerde) rechtshulp is er niet. Ook de beperkte termijn speelt hier parten. Het indienen van een zienswijze valt buiten de reikwijdte van de dienstverlening van het Juridisch Loket.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.7.3 Bezwaar informatieverstrekking

Als uit de toevoegaanvraag blijkt dat de (bijzondere) bijstandsuitkering, of andere sociale voorziening, is afgewezen, buiten behandeling is gesteld of geschorst omdat rechtzoekende niet de gevraagde stukken/ informatie heeft verstrekt, dan wordt de toevoegaanvraag voor het bezwaar afgewezen op grond van zelfredzaamheid. Bij uitzondering is een toevoeging mogelijk bij feitelijk en/of juridische complexiteit en de advocaat moet dat toelichten. Dat beleid is toegelicht met een voorbeeld.

In de praktijk zien we dat het niet aanleveren regelmatig het gevolg is van onmacht of onkunde, niet van onwil. Het niet aan kunnen aanleveren, leidt tot financiële problemen. Het is voor de minder zelfredzame burger erg lastig om hier zelf actie in te ondernemen en eventueel een hoorzitting te moeten bijwonen.

De benodigde rechtsbijstand valt op dit moment buiten de reikwijdte van de dienstverlening van het Juridisch Loket.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.8 Strafzaken

2.8.1 Overtreding Leerplichtwet

Voor een overtreding Leerplichtwet geldt in beginsel geen recht op toevoeging. In deze zaken die voor de kantonrechter komen kan wel een toevoeging worden verstrekt als sprake is van feitelijke of juridische complexiteit of een zwaarwegend belang voor rechtzoekende. In leerplichtzaken kunnen boetes enorm oplopen, zie: <https://kenniswijzer.rvr.org/jurisprudentie/2019/10/overtreding-leerplichtwet.html>.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor het verweer een ATZ worden verstrekt.

2.8.2 Niet-aangehouden verdachte

Er wordt geen toevoeging verstrekt voor bijstand aan een niet-aangehouden verdachte.

Een voorbeeld. Een burger werd verdacht van mishandeling en had een ontbiedingsbrief ontvangen om zich te melden bij de politie voor verhoor. Hij was niet aangehouden en komt daarom niet in aanmerking voor de regeling strafpiket. De Raad voor

Rechtsbijstand geeft dus aan dat een piketvergoeding voor rechtsbijstand voorafgaand aan politieverhoor alleen wordt verstrekt wanneer de verdachte is aangehouden.

Vroegtijdig advies van een specialist is vanwege de mogelijk verstrekkende gevolgen voor de rechtzoekende gewenst.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.9 Strafzaken niet verdachten

2.9.1 Zelfmeldprocedure

Voor bijstand bij een bezwaar tegen de zelfmeldprocedure, in feite een verzoek om uitstel van de ingangsdatum detentie wordt geen toevoeging verstrekt, omdat de straf hoe dan ook tóch moet worden uitgezeten. De rechtzoekende zou hier eventueel hulp via het Juridisch Loket voor kunnen inschakelen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, bijvoorbeeld omdat de rechtzoekende door persoonlijke omstandigheden geen goede motivatie kan geven, kan een ATZ worden verstrekt.

2.9.2 Bezwaar weigering teruggave rijbewijs

Bij invordering door de politie krijg je voor het terugvragen van het rijbewijs geen toevoeging. Voor het indienen van een klaagschrift bij de OvJ wordt een reguliere toevoeging verstrekt.

Rechtzoekende kan in het eerdere stadium zelf toelichten waarom hij het rijbewijs terug wenst te krijgen. Ook licht het Juridisch Loket op de website toe hoe te handelen en er is een voorbeeldbrief beschikbaar.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.9.3 Ontnemingsvordering

Verzoek vermindering of kwijtschelding van een reeds opgelegde ontnemingsvordering stellen wij gelijk aan onbetwiste schuld. Dus geen discretionaire bevoegdheid. Er kan ook daadwerkelijk niets meer aan de hoogte worden gedaan, als de rechter deze heeft uitgesproken.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.9.4 Verzoek herziening onherroepelijk vonnis

De discretionaire bevoegdheid is ingevuld met een novum i.c.m. een onherroepelijk vonnis of verzoek aan de PG om een onderzoek in te stellen. Dit wordt als passend beschouwd.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.10 Verbintenissenrecht

2.10.1 Aansprakelijkstelling

Voor enkel het aansprakelijk stellen van de wederpartij bestaat geen recht op toevoeging. Van de rechtzoekende wordt verwacht dat hij dat zelf doet, eventueel met behulp van voorliggende voorzieningen.

Er kan een knelpunt ontstaan in geval van voorzienbaar grote(re) schade. Voor enkele gevallen zijn op Kenniswijzer onder de werkinstructies O010 en O040 uitzonderingen opgenomen, waarvoor wél een toevoeging wordt verstrekt.

De aansprakelijkheidstelling dient zorgvuldig te geschieden. Er is niet zelden sprake van grote ongelijkheid tussen partijen. Voor rechtzoekenden is het doorgaans moeilijk om de aansprakelijkheid correct te formuleren en een juiste inschatting van de omvang van de schade te maken.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor bemiddeling of bijstand bij de aansprakelijkstelling een ATZ worden verstrekt.

2.10.2 EVR-/IVR-registratie

Het kan gebeuren dat een persoon betrokken is bij een incident, bijvoorbeeld bij (een poging tot) fraude bij een financiële instelling. De bank zet dan een beperkt aantal gegevens van diegene in het eigen, interne verwijzingsregister (IVR). Is het incident ernstig? Dan komen diezelfde gegevens ook in het 'externe verwijzingsregister' (EVR).

Een EVR-/IVR-registratie mag niet disproportioneel zijn en de financiële instelling moet volgens jurisprudentie genoeg bewijs hebben voor een strafbaar feit, op grond waarvan een veroordeling door een strafrechter zou kunnen volgen, als de zaak aan een strafrechter zou worden voorgelegd. Een discussie over de proportionaliteit en bewijsbaarheid is niet bij voorbaat iets waarin zelfredzaamheid kan worden aangenomen. Verder zijn er grote belangen gemoeid bij zowel een IVR- als een EVR-registratie.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor IVR- of EVR-kwesties een ATZ worden verstrekt.

2.10.3 BKR-registratie

Een registratie bij het BKR kan een grote impact hebben. Rechtzoekenden kunnen zich bij het verzoek om opheffing niet altijd goed uitdrukken of hun (juridische) argumenten zelfstandig naar voren brengen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.10.4 FSV-registratie

De Belastingdienst registreerde (vermoedelijke) fraudeurs in de Fraude Signalering Voorziening (FSV). Een registratie hierin kan een grote impact/onterechte gevolgen hebben. Rechtzoekenden kunnen zich laten informeren over de consequenties van de registratie en/of over het oplossen van onterechte gevolgen van de FSV-registratie.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.10.5 Geschil medisch handelen/ klachten medisch tuchtcollege

Zie eerdere overwegingen over aansprakelijkheid en klachten. Bij ernstig letsel bestaat direct recht op een toevoeging.

Dit zijn doorgaans erg moeilijke zaken. Er kan een knelpunt ontstaan in zaken die niet ernstig genoeg zijn. Bijvoorbeeld letsels die in categorie 1 lijken te vallen in de letselschadelijst. Daar wordt niet standaard voor toegevoegd. Rechtzoekenden kunnen zich niet altijd goed uitdrukken of hun (juridische) argumenten zelfstandig naar voren kunnen brengen. De tegenpartij daarentegen laat zich vaak wel door een specialist vertegenwoordigen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.11 Asiel- en Vreemdelingenrecht

2.11.1 Informatieverstrekking

Zelfredzaamheid is een term die binnen de werkinstructies veel terugkomt. Er wordt niet toegevoegd voor rechtsbijstand bij het aanleveren van stukken/informatie. Als er meer aan de hand (inhoudelijk juridisch verweer) is, verstrekt de Raad een toevoeging.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.11.2 Aanvraag reguliere verblijfsvergunning

Er wordt geen toevoeging verstrekt voor de aanvraagfase. Er zijn uitzonderingsmogelijkheden benoemd, zoals feitelijke/juridische complexiteit, om wel te kunnen toevoegen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor rechtsbijstand bij een aanvraag verblijfsvergunning een ATZ worden verstrekt.

2.11.3 Voornemen

Ook bij de voornemenfase, als onderdeel van een aanvraagfase, in het reguliere vreemdelingenrecht kan worden afgewezen op zelfredzaamheid. Op het moment dat er sprake is van zwaarwegende belangen zoals het voornemen tot het intrekken van een verblijfsvergunning of het voornemen tot ongewenstverklaring, wordt de toevoeging wel verstrekt.

Het Juridisch Loket is de voorliggende voorziening die rechtzoekende kan adviseren bij het indienen van de zienswijze.

Er wordt geen toevoeging verstrekt voor het voornemen tot buiten behandeling stelling van een opvolgende aanvraag asiel vanwege een onvolledig M35-O formulier. Als er meer aan de hand is voegen we wél toe. Advocaat moet dit alleen wel motiveren.

Vluchtelingenwerk biedt een ondersteunende rol bij de asielaanvragen.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor rechtsbijstand bij het indienen van een zienswijze bij een voornemen een ATZ worden verstrekt.

2.11.4 Aanvraag artikel 64 Vw

Voor een aanvraag voor uitstel van vertrek op grond van een medische situatie wordt geen toevoeging verstrekt. In beginsel wordt uitgegaan van zelfredzaamheid, maar bij feitelijke/juridische complexiteit voegt de Raad wel toe.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.11.5 Geschil over leges

Voor een geschil over de leges voegen we alleen toe als er meer aan de hand is. Als rechtzoekende de leges niet heeft betaald, wordt de aanvraag buiten behandeling gesteld en kan een advocaat daarin niets betekenen. Met een juridisch verweer (en voldoende belang) wordt wel toegevoegd.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.11.6 Naturalisatie

Er wordt geen toevoeging verstrekt voor advies- en voorbereidingswerkzaamheden over een mogelijke aanvraag voor naturalisatie.

Het Juridisch Loket is de voorliggende voorziening die rechtzoekende kan adviseren over de voorwaarden. Hierover is ook informatie terug te vinden op de website van het Juridisch Loket.

Is er sprake van feitelijke en/of juridische complexiteit dan kan het Juridisch Loket op dit moment niet helpen. De drempel naar de IND is groot. Er zijn naast de advocatuur ook geen alternatieven op dit moment. Dit geldt ook voor vraagstukken over het bezit/behoud van het Nederlanderschap.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor bemiddeling of bijstand een ATZ worden verstrekt.

2.11.7 Visum kort verblijf

Er wordt geen toevoeging verstrekt voor bezwaar bij afwijzing visum kort verblijf, als er geen inhoudelijk juridisch verweer is. Voor een bezwaar tegen de afwijzing van een familiebezoek in het kader van artikel 8 EVRM kan een toevoeging worden verstrekt.

Als het gaat om een aanvraag, dan is het Juridisch Loket de voorliggende voorziening die rechtzoekende kan adviseren over de voorwaarden en de procedure.

Is er sprake van een feitelijk en/of juridisch complexe aanvraag dan kan het Juridisch Loket op dit moment niet helpen. De drempel naar de IND is groot. Er zijn naast de advocatuur ook geen alternatieven op dit moment.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.12 Schuldsanering/beslagen

2.12.1 Minnelijke schuldregeling/Wsnp

Bijstand bij het uitvoeren van een schuldenregeling is niet toevoegwaardig. Er is in dat kader geen beleidsruimte, artikel 7 Brt is dwingendrechtelijk. Voor eventuele overige geschillen is er beleidsruimte bij complexiteit of zwaarwegende belangen. Er zijn voorliggende voorzieningen beschikbaar zoals de afdeling schuldhulpverlening bij de gemeente, maatschappelijk werk, wijk- of buurtteams, kredietbank, Juridisch Loket, sociaal raadslieden, andere schuldbemiddelingsinstanties. Ditzelfde geldt voor het aanbieden van een akkoord tijdens het faillissement of Wsnp.

Als we verder kijken naar deze zaken dan geldt dat er in de volgende gevallen in beginsel geen toevoeging wordt verstrekt:

- verzet tegen het niet-afgeven van de '285 Fw verklaring;
- aanvraag toelating tot de Wsnp;
- omzetting faillissement in Wsnp;
- beëindiging Wsnp op verzoek rechtzoekende;
- voornemen wijziging Wsnp-termijn;
- zelfredzaamheid bij beëindiging Wsnp;

- aanbieden akkoord tijdens Wsnp;
- klachten over de Wsnp-bewindvoerder.

In deze gevallen is er wel beleidsruimte bij complexiteit of zwaarwegende belangen. Er is tevens sprake van ruime voorliggende voorzieningen.

Hiertoe behoren Curator/Wsnp-bewindvoerder, afdeling schuldhulpverlening bij de gemeente, maatschappelijk werk, wijk- of buurtteams, kredietbank, juridisch loket, sociaal raadslieden, andere schuldbemiddelingsinstanties.

Er is sprake van goed afgewogen beleid. Het Juridisch Loket kan een rechtzoekende tot op zekere hoogte helpen, maar er zijn ook andere voorzieningen beschikbaar.

Geen toevoeging mogelijk bij negatief adviseren van de bewindvoerder over (tussentijdse) beëindiging Wsnp (schone lei). Dergelijke zaken hebben vaak verstrekkende gevolgen. Deskundige ondersteuning in dit stadium is gewenst om erger te voorkomen en om adequaat te kunnen reageren in de vervolprocedure waarvoor een korte beroepstermijn geldt.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor bijstand bij een verhoor door de RC voorafgaand aan een eventuele eindzitting en voor klachten tegen de Wsnp-bewindvoerder een ATZ worden verstrekt.

2.12.2 Afbetalingsregeling/kwijtschelding

Een verzoek om een afbetalingsregeling te treffen of schulden kwijt te schelden betreft in beginsel geen juridische werkzaamheden. Bovendien is art. 7 Brt dwingendrechtelijk.

Artikel 7 Brt zegt het volgende:

Voor rechtsbijstand ter zake van het treffen van een afbetalingsregeling, het aanvragen van het eigen faillissement of het kwijtschelden van een schuld wordt geen toevoeging verleend.

De Raad heeft dit artikel in het beleid zo verrat dat voor geen enkele procedure een toevoeging mogelijk is. De advocatuur acht dit beleid niet altijd redelijk.

De voorliggende eerstelijns voorzieningen die kunnen helpen in dit geval zijn: Afdeling schuldhulpverlening bij de gemeente, maatschappelijk werk, wijk- of buurtteams, kredietbank, Juridisch Loket, sociaal raadslieden.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan een ATZ worden verstrekt.

2.12.3 Beslagen in combinatie met te hoog verzamelinkomen

Bij het bepalen van het verzamelinkomen houdt de BD geen rekening met beslagen. De Raad toetst op grond van de Wrb aan het vastgestelde verzamelinkomen. Er is in de Wrb geen hardheidsclausule op de draagkracht opgenomen. Een aanvraag toevoeging kan worden afgewezen op een te hoog inkomen of vermogen, terwijl de rechtzoekende feitelijk geen besteedbaar inkomen of vermogen heeft voor de bekostiging van een advocaat. Voor de ATZ geldt bij uitzondering een hardheidsclausule.

Voorbeeld

Stel: Een alleenstaande rechtzoekende heeft een verzamelinkomen van € 32.000. Er ligt een beslag van netto € 350 per maand. De grens is € 29.400. Door rekening te houden met $12 \times € 350 = € 4.200$ beslag, komt het verzamelinkomen onder de grens en kan aan rechtzoekende een ATZ worden verstrekt. NB. Dit is een eenvoudige toets, je bruteert het beslag dus niet.

Conclusie

Valt de rechtzoekende binnen de normen als je rekening houdt met het beslag op inkomen of vermogen, kan een ATZ worden verstrekt, als de zaak zich ook aan de overige voorwaarden voor een ATZ voldoet. Deze ATZ kan niet worden omgezet in een TZ. De gebruikelijke inhoudelijke criteria blijven van toepassing.

2.13 Toeslagen

Uitgangspunt bij gesubsidieerde rechtsbijstand voor bezwaar in toeslagzaken is dat sprake moet zijn van juridische werkzaamheden, niet van feitelijke of rekenkundige werkzaamheden. De advocaat moet dat toelichten en dan is toevoeging bij uitzondering mogelijk.

Toetsing op *feitelijke* gronden zien we ook in bestuursrechtzaken. Toetsing expliciet op *rekenkundig* zien we alleen bij W013 zaken, al zou dat ook bij andere rechtsterreinen een grond tot afwijzing kunnen zijn (art. 28 lid 1c Wrb).

Er kan sprake zijn van een knelpunt in die zaken die worden gekwalificeerd als feitelijk of rekenkundig.

Conclusie

Als de kwestie binnen de beleidskaders valt, kan voor bijstand bij bezwaar in een kwestie over een toeslag een ATZ worden verstrekt.